

EEN RIJKAANSCHAFBUREAU. (R. A. B.).

Het doel van dit opstel is het nut en de mogelijkheid uiteen te zetten van de oprichting van een centraal Rijksaanschaffingsbureau (in het vervolg afgekort aangeduid als R. A. B.).

De taak van het R. A. B. zou zijn in de behoefte aan goederen, benodigd voor het Rijk (desgewenscht ook voor provinciën en gemeenten) op de meest economische wijze te voorzien.

Niet alleen voor den duur van dezen crisistijd zou het R. A. B. werkzaam dienen te zijn, doch evenzeer voor normale tijden. De oprichting zou echter in dezen tijd misschien sneller en gemakkelijker tot stand komen, daar thans reeds veel gecentraliseerd is en men reeds gewend is aan een krachtig ingrijpen op allerlei gebied. In het vervolg wordt echter meer het oog gehouden op normale omstandigheden.

De praktijk, tot het uitbreken van den oorlog gevolgd, was, dat elk bedrijf, elke tak van dienst (zelfs onderdeelen) op eigen gelegenheid voor de aanschaffing van het benodigde zorgde. De diensttakken, enz. hebben elk hun eigen hoofddoel; de aanschaffing van het benodigde is een bijzaak. Al vindt deze ook voldoende belangstelling, zoo zal het toch meestal niet te vermijden zijn, dat door gebrek aan personeel of ervaring de aanschaffingen niet op de meest economische wijze plaats hebben. Elke diensttak heeft toch allerlei goederen noodig van zeer uiteenloopenden aard en zal noodzakelijkerwijze niet over personeel beschikken, dat van alles op de hoogte is. Ook de hoeveelheden zijn vaak te gering, om voordeelig te kunnen inkoopen.

Bij de instelling van één R. A. B. zoowel ten behoeve van het Rijk in Europa als van de Koloniën (zooveel mogelijk met inbegrip der militaire departementen) zou vanzelf de meest economische wijze van aanschaffen van bijzaak hoofdzak worden. We stellen ons de werkwijze van het R. A. B. in het kort als volgt voor, waarbij we ons eenvoudigheidshalve bepalen tot zijne werkzaamheden ten opzichte van het Rijk.

Zoodra de bedrijven, diensttakken, enz. weten, dat de betrokken minister hunne voorstellen inzake de aanschaffing van het benoodigde heeft goedgekeurd, c. q. welke wijzigingen zijn aangebracht, geven zij aan het R. A. B. een opgave van de verschillende benoodigde goederen, voorzien van de noodige toelichtingen b.v. de eischen, waaraan een en ander moet voldoen, op welk tijdstip de levering verlangd wordt, enz. Het R. A. B. ontvangt dus van verschillende zijden deze opgaven, sorteert ze en begint al dadelijk verdere voorbereidende maatregelen te treffen, om dadelijk na aanneming der begrooting door de wetgevende macht tot bestelling te kunnen overgaan. Na de bestelling houdt het R. A. B. zoo noodig toezicht op de verschillende leveringen, onderzoekt de materialen en de gereedgekomen goederen, zorgt voor de aflevering, de betaling, enz., kortom regelt de volledige aanschaffing. Doen zich vragen voor, dan zal er rechtstreeksch overleg zijn, mondeling en schriftelijk, tusschen het R. A. B. en de verschillende diensttakken.

Wat de organisatie van het R. A. B. betreft, zal het als rijksinstelling onder een der ministeries moeten ressorteeren, zoodat een minister tegenover de Staten-Generaal de verantwoordelijkheid voor het doen en laten van het R. A. B. draagt. Het behoort echter een zeer groote mate van zelfstandigheid en bewegingsvrijheid te bezitten en in staat te zijn snel een beslissing te nemen. Aan het hoofd zal moeten staan een flink, veelzijdig ontwikkeld man met ruimen blik op handels- en technisch gebied, die de algemeene leiding heeft. — In verband met den aard der aan te schaffen goederen zal een zeker aantal afdeelingen gevormd worden, welke geheel op de hoogte behooren te zijn van alles, wat de op haar gebied liggende goederen betreft. Elke afdeeling is dus, onder de algemeene leiding belast met de afwikkeling der aanschaffingen van een bepaalde categorie van goederen. Samenhangende met de werkzaamheden van het R. A. B. zullen nog enkele nevenafdeelingen noodig zijn b.v. :

een groot laboratorium, hetwelk belast zal zijn met het onderzoek der verschillende goederen en wat daarop betrekking heeft, voorzoover dit onderzoek niet in fabrieken plaats heeft ;

opslagplaatsen voor het bewaren en in voorraad houden van verschillende goederen ;

werkplaatsen voor het doen van herstellingen.

Van de instelling van het R. A. B. mogen verschillende gunstige gevolgen verwacht worden, t. w. :

10. Besparing in aanschaffingskosten. Hierop is de

werkzaamheid van het R. A. B. in de eerste plaats gericht. Niet alleen met betrekking tot binnenlandsche producten, maar ook en zeker niet in mindere mate, tot buitenlandsche. Ligt in het ontstaan van buitenlandsche organisaties van dezen aard (men denke aan de Zentral Einkauf Stelle) niet een ernstige vingerwijzing in de hier voorgestane richting?

2o. Doordat de verschillende diensttakken, enz. van de zorg voor de aanschaffing van goederen zijn ontheven, komt personeel vrij. Verschillende laboratoria, opslagruimten en werkplaatsen zullen kunnen vervallen of zeer vereenvoudigd worden. Het is zeer wel mogelijk, dat alleen uit dezen hoofde de kosten van het R. A. B. voor een groot gedeelte bestreden zouden kunnen worden.

3o. Er zal eenheid komen in de voorschriften betreffende de aanschaffing van goederen. Zeer in het belang van de producenten zullen de verschillende voorwaarden, voorschriften, bepalingen, enz. inzake de aanschaffing van goederen, welke elk met die functie belast lichaam verbindend stelt, kunnen vervallen. Voor verschillende goederen zullen normen vastgesteld worden. De werkzaamheid in dezen zin komt eenigszins overeen met die van het Amerikaansche Bureau of Standards.

4o. Meerdere regelmaat is te verwachten bij de bestellingen. Zooals de toestand tot nu toe is, zal het niet te vermijden zijn, dat de geheel los van elkaar werkende aanschaffingsbureaux tegelijkertijd zich van dezelfde soort goederen trachten te voorzien, hetgeen tot opdrijving der prijzen en andere ongewenschte gevolgen kan leiden (zie ook het slot van dit artikel). Ook voor de fabrieken kan het bezwaarlijk zijn, terwijl belangrijke zaken ten behoeve van eene administratie hangende zijn, een gunstige offerte aan eene andere administratie af te geven. Het R. A. B. zal een beter overzicht hebben over den toestand van nijverheid, landbouw en handel, beter de gunstige oogenblikken kunnen kiezen, voor een betere verdeling der orders over verschillende producenten kunnen zorgen, kortom meer reguleerend kunnen werkzaam zijn. In verband hiermede zal het R. A. B. ertoe kunnen bijdragen, dat werkloosheid, groote slapte of overstelpende drukte zich minder, zullen voordoen.

5o. Door de instelling van het R. A. B. zal men beter in de gelegenheid zijn jonge industrieën tijdelijk te steunen ¹⁾ of andere over moeilijke tijden heen te helpen, ter-

¹⁾ Het spreekt van zelf, dat hier de noodige voorzichtigheid moet worden betracht, hetgeen bij verschillende andere handelingen van deze instelling eveneens geboden is.

wijl ook de kansen voor het ontstaan van nieuwe industrieën zullen verbeteren. Zoo ware het bv. ongetwijfeld eerder tot de oprichting en een slagen van een hoogoven- en walswerk gekomen, indien een centraal R. A. B., hetwelk reeds dadelijk een der grootste afnemers zou zijn en dit in de toekomst hoe langer hoe meer zou worden (naasting van spoorwegen), krachtig had kunnen medewerken. Dan zou men het vermoedelijk van zelf sprekend vinden om dit monopolistisch werk onder volledige staatscontrôle te stellen, zoo men het al niet tot volledig staatsbedrijf zou maken.

Als zeker mag aangenomen worden, dat hoe grooter aandeel het R. A. B. heeft in de aanschaffing van goederen, hoe meer het tot zijn recht komt, hoe meer ook de bovenbedoelde gevolgen zullen merkbaar zijn. — Het wordt mogelijk geacht, dat het R. A. B. niet alleen voor aanschaffing van goederen ten behoeve van het Rijk, maar ook van andere administraties bv. gemeentelijke en provinciale zou kunnen optreden. Hoe dit het best zou kunnen geschieden, blijve hier onbesproken.

In moeilijke tijden, zooals in den tegenwoordigen crisistijd, zou een R. A. B. ongetwijfeld beter tegen de moeilijkheden zijn opgewassen geweest dan de verschillende kleinere instellingen of de plotseling in het leven geroepen organisaties. Zoo zou waarschijnlijk reeds in normale tijden in verschillende landen, zeker ook in Amerika, een afdeling van het R. A. B. gevestigd geweest zijn. Naar gelang men voor verschillende goederen meer op Amerika werd aangewezen, zou men de betrokken afdeling hebben kunnen versterken.

Dat de instelling van een R. A. B. niet zoo bezwaarlijk is als het menigeeen zal toeschijnen, moge afgeleid worden uit het feit, dat eigenlijk reeds voor Indië een dergelijk bureau bestaat. De toestand is daar reeds zoo, dat de verschillende Indische departementen lijsten van het benodigde — met uitzondering van het geringe gedeelte, dat in Indië wordt aangekocht — met de gewenschte toelichtingen naar het Departement van Koloniën opzenden, waar een afdeling met de aanschaffing belast is. Let men hierbij op de omstandigheid, dat in Indië in de richting van staatsexploitatie veel verder is gegaan dan hier te lande — men denke aan de Staatsspoorwegen, zout-, tin- en goudwinning, opiumbereiding — dan zullen de bezwaren, verbonden aan de oprichting van één centraal R. A. B., zeker te overwinnen zijn. Een R. A. B. zal in zoover nog gemakkelijker werken dan het koloniaal bureau als het overleg met de instellingen hier te lande

zooveel sneller en gemakkelijker zal zijn dan met Indië.

Leerzaam is, in verband met het hier behandelde onderwerp, hetgeen minister Treub in zijn boek „Oorlogstijd” op blz. 95 schrijft over den aankoop van regeeringswege van graan en de werking van het Rijksgraanbureau. Het zij ons vergund enkele zinnen over te schrijven: „Niet dat bij dien aankoop te veel werd gecentraliseerd, „is te betreuren geweest; als er hier een fout werd begaan, ligt zij in het niet volledig doorzetten der centralisatie van den aankoop.

„Niettegenstaande het aan het Legerbestuur bekend was, dat aan het Departement van Landbouw een tijdelijk Rijksgraanbureau was georganiseerd, ging de legerintendance maandenlang door, met voor de legerbehoefden zelf in Amerika graan in te koopen. In hoever die concurrentie invloed heeft gehad op de prijzen, welke door het Rijksgraanbureau besteed moesten worden, is niet na te gaan.... wel heeft de uitkomst bewezen, dat het voor het leger bestemde graan aan het Rijk minder zou hebben gekost, indien ook de legerintendance haar eigen aankopen niet had voortgezet en van de tusschenkomst van het Rijksgraanbureau had gebruik gemaakt.”

Den Haag, Februari 1918.

S. L. Langendijk.